

קידושין ב

מ. שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק י

(א) הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית אביה והבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות ואפילו אם קידשה בביאה אסור לו לבוא עליה ביאה שנייה בבית אביה עד שיביא אותה לתוך ביתו וייתחד עמה ויפרישנה לו וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר:

(ב) כיון שנכנסה הארוסה לחופה הרי זו מותרת לו לבא עליה בכל עת שירצה והרי היא אשתו גמורה לכל דבר ומשתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהיה ראויה לבעילה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתיחד עמה לא גמרו הנישואין והרי היא כארוסה עדיין:
(ג) וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין והן שש ברכות ואלו הן ...

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק ג

(א) כיצד האשה מתקדשת אם בכסף הוא מקדש אין פחות מפרוטה כסף או שוה פרוטה אומר לה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאשה בזה ונותנן לה בפני עדים והאיש הוא שאומר דברים שמשמען שקונה אותה לו לאשה והוא שיתן לה הכסף:

(ב) נתנה היא ואמרה לו הריני מקודשת לך הריני מאורסת לך הרי אני לך לאשה או בכל לשון הקנאה אינה מקודשת ...

(ג) ואם קידש בשטר כותב על הנייר או על החרס או על העלה ועל כל דבר שירצה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי וכל כיוצא בדברים אלו ונותנו לה בפני עדים: (ד) וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת כגט ואינו כותבו אלא מדעתה כתבו שלא לשמה או לשמה ושלא מדעתה אע"פ שנתנו לה מדעתה בפני עדים אינה מקודשת:

(ה) ואם קידש בביאה אומר לה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי או הרי את לי לאשה בבעילה זו וכל כיוצא בזה ומתייחד עמה בפני שני עדים ובעולה והמקדש בביאה מסתמא דעתו על גמר ביאה וכשיגמור ביאתו תהיה מקודשת ובין שבא עליה כדרכה בין שבא עליה שלא כדרכה הרי זו מקודשת:

3. ריטב"א על מסכת קידושין דף ב/א

האשה נקנית בשלשה דרכים בגמ' מפרש אמאי תנא האי לישנא ומניינא למעוטי מאי וקונה את עצמה בב' דרכים נקנית בכסף בשטר ובביאה והאי דאקדמיה לכסף ושטר מקמי ביאה למאן דנפקא ליה ביאה מובעלה נקט סדורא דקרא דמעיקרא כתיב כי יקח דהיינו כסף כדאיתא בגמרא והדר ובעלה דהיינו ביאה ונקט שטר בהדי כסף מפני שקניינן מרובה בעלמא ואפילו למאי דמפקינן כסף מויצאה חנם אין כסף היינו למימרא דקדושי דאב הוה אבל עיקר קדושי כסף מכי יקח הוא כדמפר' בצריכותא דעבדינן בגמרא [לקמן ד':] ולרבי יוחנן דנפקא ליה ביאה מדכתיב בעולת בעל איכא למימר דאקדים תנא למתני כסף ושטר מקמי ביאה משום דהני אורחא דמילתא טפי ולא עוד אלא דאסור לקדש בביאה ורב מנגיד אמאן דמקדש בביאה כדאיתא במכילתין [דף י"ב:]:

4. שו"ע אבן העזר - סימן לב - כיצד האשה מתקדשת בשטר:

(א) בשטר כיצד, כותב לה על הנייר או על החרס, אע"פ שאין בו שוה פרוטה, הרי את מקודשת לי, ונותנו לה בפני עדים. וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת, כמו בגט. ואם כתבו שלא לשמה, אינה מקודשת. ואינו כותבו אלא לדעתה; ואם כתבו שלא לדעתה, הרי זו ספק מקודשת:

(ב) אף על פי שהשטר פסול לקדש בו, שמין את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, הרי זו ספק מקודשת:

5. ספר מנחת חינוך - מצוה מג - אות י

וכתב הסמ"ע סק"א, דדוקא שוה פרוטה אבל פחות משוה פרוטה אין חשיבות לקנות בו, ומיירי דוקא שנתן לו שוה הפרוטה על דמי הפרעון והשאר זקף עליו במלוה... דהא קנין כסף נלמד משדה עפרון, וכסף הנזכר בדמי עפרון היה דמי שיווי השדה. ובט"ז שם כתב, דמה שכתב הסמ"ע דכל שלא נתן בתורת שיווי המקח אינו קונה, לא הבנתי דבריו וכו', ועוד דהא קנין דאשה ג"כ נלמד משדה עפרון, ובאשה קונה אותה דרך נתינה לא בתורת שיווי מה שהיא שוה, ובאבני מילואים סי' כ"ט סק"ב הסכים להסמ"ע...

באמת גבי קידושין סוברים בית שמאי דבשעת הקנין אין צריך ליתן אלא פרוטה והמותר הוא חוב עליו וצריך ליתן והפרוטה היא תחילת הפרעון, ועיקר ילפותא דבית שמאי דדמי שווי הקידושין צריכים להיות יותר מפרוטה דהיינו דינר דכיון דאפיקתה מפרוטה אוקמיה אדינר, אבל בשעת הקידושין נקנית בפרוטה ג"כ אפילו לבית שמאי, רק אחר כך צריך ליתן לה עד תשלום דינר

6. חדושי הרמב"ן על מסכת קידושין דף ג/א

מצינו בתשובת הגאונים ז"ל דכל הך הוייא דהך סוגיא עד הכא דבתר הוראה היא ומר רב הונא גאון מסורא איהו תני לה ואיהו הוא דאסר כנתא ובימוהי תקינו תקנתא דמורדת דנהיגו בה הגאונים ז"ל, ואפ"ה טרחנא לעיל לפרושה ולמפרך ותרוצי בה דגמרא דרבנן סבוראי דוקא היא:

7. ספר בניהו בן יהודע על קידושין דף ב/א

האשה נקנית בשלשה דרכים בכסף ובשטר ובביאה. נ"ל בס"ד, דגם התורה מכונית בשם אשה לישראל, כמו שנאמר [דברים ל"ג ד'] תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורשה [פסחים מ"ט ע"ב], נקנית לאיש ישראל בשלשה דרכים הללו, בכסף שיוציא כספו לשכור לו רב פקח וחרוף וירא שמים, שילמדנו תורה, ובשטר שיהיה לו ספרים יקרים ומוגהים שילמוד בהם, ונקנית בביאה הוא רמז להתשת כוחו של אדם, שיוציא כוחו ושומן בשרו ביגיעתו בה, וכמו שאמרו (חכמי המוסר) [חז"ל] [ברכות ס"ג ע"ב], אין אדם משיג התורה אלא עד שיקיא ויוציא מקרבו כל חלב שינק מדדי אמו, וכן ארו"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר אדם כי ימות באהל, וזהו הביאה באשה הגופניית שתהיה על ידי זרע האדם שהוא כוחו ועצמותו אשר בפנים, שנותנו באשה בבואו עליה:

8. ספר בניהו בן יהודע על קידושין דף ב/ב

ואם תאמר, הא קא חזינן כמה זווגים שהם נעשים מכח השתדלות אבי הכלה, שהוא מחזר ומשתדל בכל כוחו, לתת בתו לאיש הזה, ואיך עושה כן והלא מזה יוצא גרעון להכלה מטעם הנזכר. הנה אליבא דאמת אין יוצא גרעון מזה, כפי מה שכתב רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל על פי הקדמה מרבינו האר"י ז"ל, שבכל חתן וכלה יש זווג ראשון וזווג שני, דהיינו טרם בואם לעולם הזה, יזדווגו הנשמות שלהם למעלה בעולם הנשמות, וזה נקרא זווג ראשון וכמו שכתב בספרו רוממות אל על התהלים סי' מ"ה ע"ש, ולפי זה נמצא כלה זו היתה של החתן הזה, וזכה בה בעולם הנשמות, ובבואם לעולם הזה נפרדו ובאו כל אחד במקום אחר, והרי עתה נקראת אבידתו, כי שלו היא מקדמת, וראוי שחזור האבדה לבעלה, ומאחר דעתה יש לה דין אבדה, ומתקרייא אבידתו של בעל, הנה אם אביה יתעורר מעצמו, וישתדל להוציאה מביתו, ולתת אותה לזה הבעל שהיה בן זוגה בעולם הנשמות, אין יוצא גרעון להבת מחמת כן, כי האב אינו נותן שדהו מפני רעתה, אלא לעולם חביבה ויקרה בעיניו, ורק הוא רוצה לקיים השבת אבידה לבעלה, ונמצא המשל של האבידה פרושו לנו חכמים הטעם הזה:

ובזה יובן בס"ד המאמר כאן, מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו', מפני שדרכו של איש לחזר וכו'. ואם תאמר והלא יש כמה בני אדם שהם אבות הבנות, שהם מחזרים ומבקשים את החתן שיקח את בתם, ואם כן זה גרעון גדול להם, לזה אמר משל לבעל אבדה וכו', רצה לומר אל תחשוב שהכלה היא זרה מן החתן, אלא היא אבידתו, שכבר נעשית אשתו בעולם הנשמות, ושלו היא מכבר, ועתה בבואם לעולם הזה נחשבת אבידתו, ועל כן אם אביה מחזר לתת אותה להחתן, אין זה גנאי לה, אלא הוא משיב אבידה לבעליה: